

Bevarandeplan för Natura 2000-området Stångby mosse SE0430042

Kärrspira på Stångby mosse. Foto: Jörgen Nilsson

Grunduppgifter om Natura 2000-området

Län:	Skåne
Kommun:	Lund
Läge:	5 km norr om Lund
Markägare:	Enskilda
Areal:	29,2 hektar
Skyddsform:	Stångby mosse (Naturreservat), 1981-03.
Bakgrund:	pSCI beslutat av Regeringen 1995-12. SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12. SAC fastställt av Regeringen 2011-03. Bevarandeplan fastställd & kungjord av Länstyrelsen Skåne 2018-12-20 respektive 2018-12-21.
Reviderad:	2018-10

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009) om bevarande av vilda fåglar och Habitatdirektivet (EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen. Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom Natura 2000-området kräver tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Vad är en bevarandeplan?

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området. Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området. I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanerna redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen. Om ett Natura 2000-område också ingår i ett annat områdesskydd, t.ex. naturreservat, finns det gällande föreskrifter för området, dessa finns att läsa i beslutet till naturreservatet samt i skötselplanen. Bevarandeplanen för Natura 2000-området hänvisar i mycket till skötselplanen och utgör därför en enklare form av bevarandeplan. Bäst läses de tre dokumenten tillsammans.

Vad är en Natura 2000-art eller en typisk art?

Bevarandeplanen redovisar flera kategorier av arter. *Natura 2000-arter* är utpekade skyddade arter som listas i art- och habitatdirektivets bilaga 2 eller i fågeldirektivets bilaga 1. Bevarandeplanen ska ha med bevarandemål för dessa arter och tillstånd krävs för åtgärder som kan riskera att påverka arten. *Typiska arter* är indikatorer för en naturtyps bevarandestatus.

Karaktäristiska arter ska stödja tolkningen av en viss naturtyp. Vissa arter kan vara både typiska och karaktäristiska. *Prioriterade arter (och naturtyper)* är de arter/naturtyper som är utvalda som mest hotade enligt art- och habitatdirektivet och vars utbredning huvudsakligen ligger inom EU:s territorium, de är markerade med en asterisk. Dessa prioriteringar ska skiljas från de prioriteringar av arter (och naturtyper) som görs i bevarandeplanen när åtgärder prioriteras för att arten (eller naturtypen) ska få gynnsam bevarandestatus. En nationell *rödlista* är en sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom ett lands gränser. Den publiceras vart femte år av ArtDatabanken och finns för närvarande förtecknad i boken Rödlistade arter i Sverige 2015. *Fridlysta arter* är förtecknade i Artskyddsförordningen. Att en art är fridlyst innebär att det är förbjudet att plocka, fånga, döda, eller på annat sätt samla in eller skada vissa växter och djur. *Ågp-arter* är de hotade arter som har fått ett särskilt åtgärdsprogram för att rädda dem och deras livsmiljöer.

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig. I bevarandeplanen anses fullgod bevarandestatus vara densamma som gynnsam.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/skane/N2000 eller
telefon 010-224 10 00

Naturvårdsverkets webbplats: www.naturvardsverket.se

Mer information om naturreservat

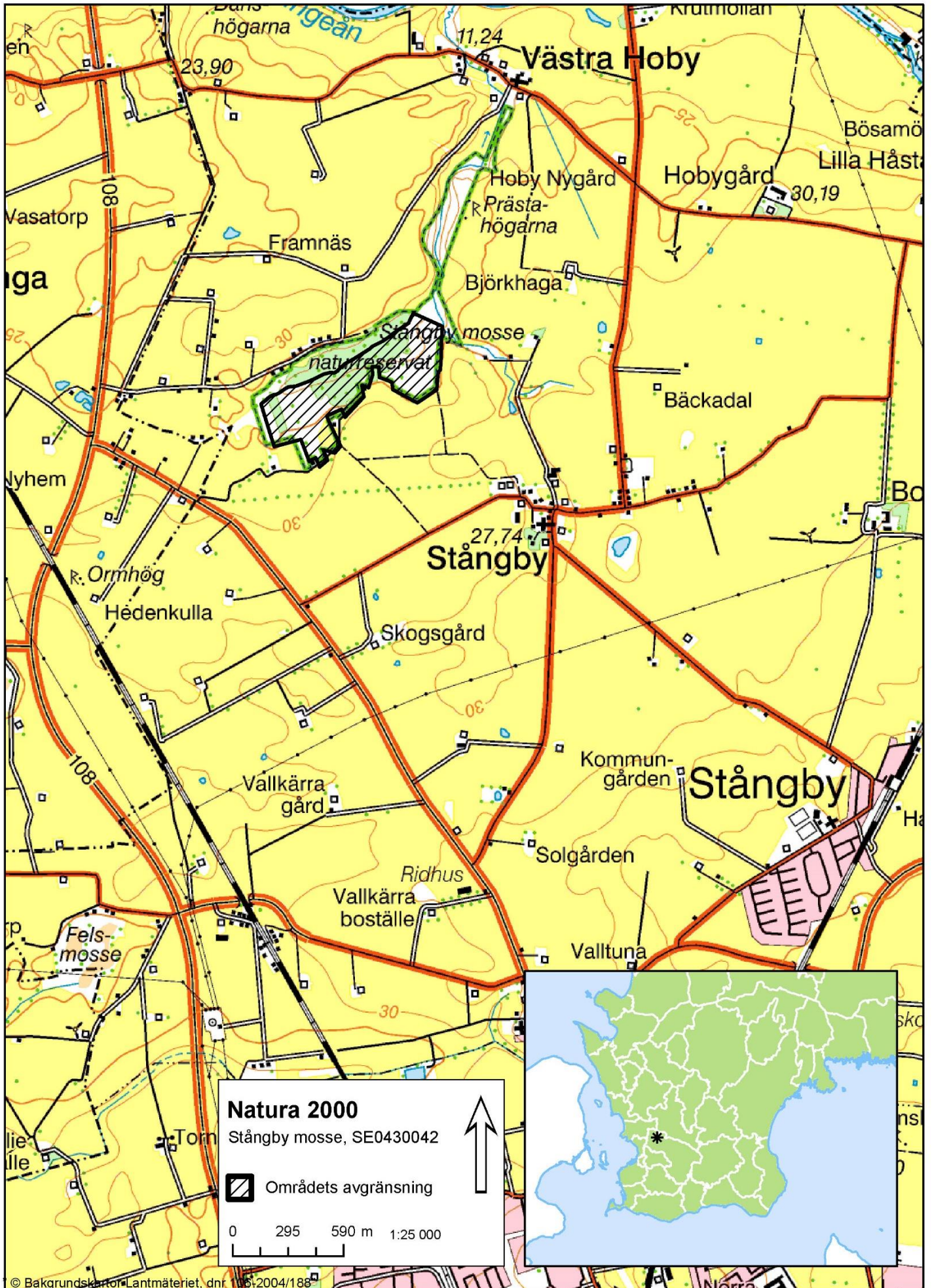
Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/skane/bildanaturreservat eller
telefon 010-224 10 00

Karttjänsten Skyddad natur webbplats: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>

Innehållsförteckning

ÖVERSIKTSKARTA.....	5
OMRÅDESBESKRIVNING.....	6
INGÅENDE NATURTYPER OCH ARTER ENLIGT NATURA 2000	7
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden	8
Bevarandemål.....	8
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus.....	9
Naturtyper	9
Natura 2000 – arter.....	11
HOTBILD – VAD KAN PÅVERKA NATURA 2000-OMRÅDET NEGATIVT?.....	12
SKYDD OCH BEVARANDEÅTGÄRDER.....	13
Skydd och reglering.....	13
Prioriterade bevarandeåtgärder	14
Restaureringsåtgärder	14
Löpande skötsel	14
Uppföljning	15
REFERENSER.....	16
BILAGOR	16
Bilaga 1, Karta med naturtyper enligt Natura 2000.....	17
Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan.....	18
Bilaga 3, Rödlistade och hotade arter i Natura 2000-naturtyperna.....	19

Översiktskarta

Områdesbeskrivning

Stångby mosse ligger i ett intensivt jordbrukslandskap med jordbruksmark av högsta klass. Den markerade dalgången med Stångby mosse i sydväst och Hoby backar i nordost, bildades genom att kraftiga isströmmar eroderade ner genom jordlagren i slutskedet av den senaste istiden, och utgör idag ett markant inslag i landskapsbilden. Jordlagren består av en fastare nordostmorän överlagrad av både sandiga och kalk- och lerhaltiga moräner. På moränlagren har ett skikt av kärrtorv bildats genom kontinuerlig översilning av vatten. Torven i området har brutits under lång tid, åtminstone sedan 1700-talet och fram till mitten av 1900-talet. Torvtäkten var framförallt koncentrerad till den östra och västra delen av mossen och här förekommer idag värdefulla rikkärr och kalkfuktängar. Tåktverksamheten har blottlagt kalklager och därmed gett upphov till en kalkrik och fuktig miljö. Namnet till trots finns det ingen egentlig mosse i Stångby mosse, däremot finns flera partier med värdefulla extremrikkärr som tillsammans utgör cirka 15% av området.

Fram till 1800-talet utgjordes Stångby mosse (även kallad Kättemossen) av en allmänning som splittrades upp på ett flertal markägare. Denna ägoindelning består än idag och dagens fällindelning är anpassad till ägostrukturen. Stångby mosse har lång tradition som slåtter- och/eller betesmark och hyser en värdefull vegetation med bl.a. extremrikkärr och kalkfuktäng som innehåller många sällsynta och hotade växtarter. Här finns även intressanta landmollusker, som Natura 2000-arten smalgrynsnäcka. Den ovanliga och rödlistade kalkkärrsgrynsnäckan (även den en Natura 2000-art) har tidigare funnits i rikkärret men återfanns inte under snäckinventeringen 2006. Idag är Stångby mosse till stor del igenvuxen med vass, träd och buskar. Den centrala delen av området har en skogsartad karaktär och är till stor del trädbevuxen med ett öppet sammanhängande vasshav. I början av 1900-talet hävdades dessa ängar med slåtter och bete.

Stångby mosse är naturreservat sedan 1981 på grund av sina höga biologiska, vetenskapliga och sociala värden. Området är värdefullt som undervisnings- och exkursionslokal. I övrigt gällande områdesbeskrivning hänvisas till skötselplanen för naturreservat Stångby mosse.

En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök.

Tabell 1. Stångby mosses naturtyper med arealer och Natura 2000-arter inom området. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus (gynnsam bevarandestatus) där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha) med bedömd bevarandestatus		
	Fullgod	Icke fullgod	Totalt
*Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270)		0,59	0,59
Fuktängar med blååtäl och starr (6410)		0,1	0,1
Fuktängar med blååtäl och starr – kalkfuktäng (6411)	2,7		2,7
Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (7140)		0,11	0,11
Rikkärr (7230)		4,4	4,4
*Alluviala lövskogar med <i>Alnus glutinosa</i> eller <i>Fraxinus excelsior</i> (91E0, 9750)	0,25		0,25
Total areal naturtyper		8,15	
Total områdesareal		29,2	
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000			
Natura 2000-arter	Bevarandestatus		
♦ Smalgrynsnäcka <i>Vertigo angustior</i> (1014)	Icke fullgod		
Gulyxne <i>Liparis loeselii</i> (1903)	Icke fullgod		
♦ ny art/naturtyp som inte är beslutad av Regeringen			

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det övergripande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s Art- och habitatdirektiv.

För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de fåglar, naturtyper, Natura 2000-arter och typiska arter som utgjort grund för utpekandet av området. Genom att ha gynnsamt tillstånd bidrar Natura 2000-området till att skapa eller upprätthålla en gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Områdets prioriterade bevarandevärden finns i naturtypen rikkärr (7230) som hyser en värdefull flora med flera ovanliga arter. I rikkärsmiljöerna finns även Natura 2000-arterna gulyxne och smalgrynsnäcka.

Motivering:

Stångby mosse hyser ett extremrikkärr med mycket värdefull flora, däribland flera sällsynta orkidéarter. Stora delar av mossen är igenväxt med björk och vass, men i de delar som hävdas med slåtter och bete är floran mycket värdefull. I området finns gulyxne och smalgrynsnäcka. Beståndet med den hotade arten gulyxne är ett av de största i Skåne.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 0,59 hektar. Arealen fuktängar (6410) ska vara minst 0,1 hektar. Arealen kalkfuktäng (6411) ska vara minst 2,7 hektar. Arealen öppen mosse (7140) ska vara minst 0,11 hektar. Arealen rikkärr (7230) ska vara minst 4,4 hektar. Arealen svämlövskog (91E0, 9750) ska vara minst 0,25 hektar. Arealerna med kalkfuktäng och rikkärr ska om möjligt utökas, vilket får ske på bekostnad av andra naturtyper.

Områdets hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Hydrokemin ska vara utan betydande antropogen påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Kärr (7140), rikkärr (7230) och svämlövskog (91E0, 9750) är naturtyper som är särskilt känsliga för förändringar i grundvattnets temperatur, nivå och kemiska sammansättning. Öppna naturtyper ska vara välhävda genom bete och slåtter. Kärr och rikkärr ska vara öppna där busk- eller trädskikt endast finns i liten omfattning. Vegetationen ska vara karakteristisk för naturtyperna och artrik. Bottenskikten i rikkärren ska domineras av brunmossor. Täta bestånd av vass ska inte förekomma. Vegetationen ska präglas av hävd (bete och/eller slåtter). Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter eftersom det kan finnas kvar rests substanser i spillningen som kan påverka dynglevande organismer negativt. Träd- och buskskikt ska förekomma i begränsad utsträckning, förutom i svämlövskogen som lämnas för fri utveckling. Värdefulla träd, t.ex. blommande och bärande träd, hålträd, grova träd etc., ska bevaras. Främmande/invasiva arter ska inte förekomma. Svämlövskogen ska domineras av al och ask

och vattenståndet i naturtypen ska variera naturligt med regelbundna översvämningar som följd. Det ska finnas gamla träd, träd på socklar, död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddelar, grova träd, håligheter, mulm etc. i svämlövslogen. De för naturtyperna förekommande typiska arterna i området ska förekomma i livskraftiga populationer.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270)

I sydöstra delen av Natura 2000-området finns ett parti med silikatgräsmark (6270). Naturtypen ingår i en större betesfålla. Silikatgräsmarkerna är friska och välhävade. Floran är övervägande trivial och näringspåverkad med arter som kvickrot och luddhavre. Här förekommer dock även arter som ängsvädd, väddklint och ängsnäva. I träd- och buskskiktet finns al, oxel, sälg, hagtorn och två hamlade pilar. Naturtypen bedöms i området ha icke fullgod bevarandestatus på grund av näringspåverkan från intilliggande åkermarker.

Fuktängar med blåtåtel och starr (6410)

I den västra delen av Stångby mosse finns en mindre fuktäng (6410) som gränsar till ett rikkärrparti. Området ingår i en större betesfålla som är välbetad i torra delar och svagt hävdade i fuktigare delar. Fuktängen är öppen och är till större delen fri från vedartad igenväxningsvegetation. Bland växterna på fuktängen finner man bl.a. ängsvädd, småvänderot, hirsstar, slankstarr, darrgräs och slätterblomma. På de svagt hävdade ytorna i västra delen av Natura 2000-området breder vass ut sig vilket påverkar fuktängen negativt. Naturtypen bedöms i området ha icke fullgod bevarandestatus på grund av igenväxning med vass samt näringspåverkan från närliggande åkermark.

Fuktängar med blåtåtel och starr – kalkfuktäng (6411)

Kring rikkärret i östra delen av Stångby mosse finner man kalkfuktäng (6411). Området hävdas genom bete med nötkreatur och häst samt kompletterande slätter. Stora delar av naturtypen har tidigare varit igenvuxen med vass samt al- och björksly eftersom djuren undviker att beta i blötare partier och vassbälten. Slätter och röjning av sly har på senare år genomförts för att gynna naturtypens flora. På kalkfuktängen växer bl.a. arter som slätterblomma, vildlin, rödklint och stor ögontröst. Naturtypen bedöms i området ha fullgod bevarandestatus.

Öppna svagt välvda mossar, fattigkärr, intermediära kärr och gungflyn (7140)

I anslutning till bäcken som löper längs områdets norra gräns finns en mindre yta med kärr (7140). Naturtypen utgörs av ett intermediärt kärr som domineras av, förutom bladvass, blåtåtel, humleblomster, vattenklöver och starrarter såsom hirsstarr, trådstarr och vippstarr. I kärret växer

även sumpmåra och äkta förgätmigej. Naturtypen är opåverkad av näringshöjande åtgärder, men hävden är alltför svag vilket har lett till igenväxning med vass samt sly av björk och al. Naturtypen har på grund av bristande hävd och igenväxning icke fullgod bevarandestatus.

Rikkärr (7230)

Rikkärren (7230) på Stångby mosse är så kallade extremrikkärr. De är uppdelade i ett större sammanhängande parti i östra delen av området och flera mindre partier i den västra. Mellan extremrikkärrensytorna är det gott om videsnår, sumpskog och vass. Extremrikkärren, som är topogena, domineras av vass samt späd skorpionmossa i bottenskiktet.

Den östra rikkärnsytan är det finaste partiet med arter såsom slankstarr, ängsstarr, näbbstarr, kärrspira, honungsblomster, kärrknipprot, majviva, ängsvädd, kärrsälting, stor skedmossa, guldspärrmossa och bandpraktmossa. Slätterblomma, tätört, kärrmörkia och kalklungmossa finns också här men inte i lika stor mängd. Kalkkällmossa och kamtuffmossa förekommer vilket indikerar att området är källpåverkat. Det finns gott om blekeutfällning och i de blötaste partierna finns kalkinlagrade kransalger. Gulyxne finns i ett rikt individantal i denna del av området. Här växer även den exklusiva arten stor ögontröst.

Den västra delen av Stångby mosse består av flera små svackor med fina extremrikkärnsytor utspridda i ett hav av vass. Den västra delen är inte lika artrik som den östra. De mer exklusiva arterna från det östra området saknas här, men i övrigt är artsammansättningen mycket likartad. Denna del av Stångby mosse har i det stora hela varit ohävdad under en längre tid.

Delar av det större sammanhängande rikkärnsområdet i östra delen av Stångby mosse betas av nötkreatur och hästar. Områdets sköts även genom kompletterande slåtter sedan 2007. Hävdstatusen är svag till måttlig. I detta större rikkärnsområde har man gjort lyckade försök med att slå passager i den höga vassen, för att på så sätt få betesdjuren att vilja gå in i området och beta kärrvegetationen. I den västra delen av Stångby mosse breder stora vassbälten ut sig och endast ett fåtal ytor betas av hästar och kor. De mindre rikkärnsytorna i denna del har en svagare hävd än den stora sammanhängande rikkärnsytan i östra delen av området. Det finns ett dike norr om området samt ett par grundare diken som ansluter till detta från söder och öster. Dikena tros ha en stark lokal och svag generell påverkan på rikkärren.

På grund av ett för svagt betestryck som ger upphov till igenväxning med vass, näringsläckage från närliggande åkrar samt påverkan från dikningsföretag har naturtypen i området icke fullgod bevarandestatus.

Alluvala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior* (91E0, 9750)

Norr om det stora rikkärret i östra delen av Stångby mosse finns ett parti med svämlövskog (91E0, 9750). Skogspartierna i området är relativt unga och har framförallt utvecklats under den senare delen av 1900-talet. Svämlövskogen domineras av al, ask och björk och här förekommer rester av en fuktängs- och kärrflora med t.ex. humleblomster, strandklo och vippstarr. I

svämlövskogen växer även arter som strandfräken, skogsbräken, stor vattenmåra, kransmynta och frossört. Naturtypen bedöms i området ha fullgod bevarandestatus.

Natura 2000 – arter

Smalgrynsnäcka (1014)

Natura 2000-arten smalgrynsnäcka är ca 1,5–2 mm lång och har ett vänstervridet och spolformigt skal. Arten finns i skiftande habitat i södra delen av landet, men företrar halvöppna, tämligen torra lövskogar i blocksluttningar samt rikkärr och kalkfuktängar. Smalgrynsnäckan kan även förekomma i sumpskogar, på alvarmark och i strandnära landhöjningskärr. Smalgrynsnäckan accepterar ganska täta bestånd av starr och förekomst av enstaka högre örter som t.ex. älgört och hampflockel. Smalgrynsnäckan har en mycket begränsad förmåga till spridning i storleksordningen ett fåtal meter per år (där lämpliga spridningskorridorer finns). Spontan långdistansspridning med fåglar och t.ex. rådjur kan förekomma i ringa utsträckning. Smalgrynsnäckan är klassad som livskraftig (LC) i Sverige.

Smalgrynsnäcka har på Stångby mosse påträffats vid sållning i ett betat rikkärr omgivet av täta vassbestånd i västra delen av området. I detta rikkärr växte lågstarrarter, tistlar och brunmossor. Rikkärret var delvis eutrofierat. Smalgrynsnäcka har i området icke fullgod bevarandestatus på grund av eutrofiering och igenväxning med vass.

Gulyxne (1903)

Gulyxne är en gulgrön orkidé som växer i extremrikkärr med rörligt ytnära grundvatten. Arten gynnas av en solöppen miljö, med smärre markblottor så att en nyetablering av individer kan ske. Gulyxnes habitat utgörs av öppna eller glest träd-/buskbeklädda extremrikkärr. Arten är kalkkrävande. Dessutom är det möjligt att arten kräver en viss vattenrörlighet. Arten påträffas vid enstaka tillfällen utanför rikkärsmiljön, exempel på detta är bäckkanter och grustag. En god vattentillgång krävs, kärren är ofta relativt blöta. Förmodligen är kärr som torkar upp under sensommaren en olämplig miljö eftersom arten förefaller kräva en kontinuerlig vattentillgång. På de flesta lokalerna är en svag tuvbildning nödvändig för artens existens. Den växer här nästan alltid bland eller i anslutning till de nedan nämnda brunmossarterna, och en optimal växtplats är då ofta i kantzonen mellan den låga tuvan och det rena lösbottenkärret. I bottenskiktet finner man oftast brunmossor och ofta är inslaget av bladvass stort. Arten och dess miljö, rikkärren, har gått kraftigt tillbaka under hela 1900-talet och endast en liten rest finns kvar. Arten är klassad som nära hotad (NT) i Sverige.

Gulyxne förekommer med ett stort antal individer i det större sammanhängande rikkärret i östra delen av Natura 2000-området. Arten bedöms ha icke fullgod bevarandestatus i området på grund av igenväxning orsakad av för svag hävd. Det krävs väl genomtänkta riktlinjer med avseende på önskvärd hävdregim, hävdtyp, inklusive val av betesdjur och omfattning av hävd samt en kritisk gräns för effekt från tramp för att arten inte ska missgynnas. Skötseln måste vara anpassad till den enskilda lokalen.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Nedan redovisas exempel på åtgärder som riskerar att påverka utpekade naturvärden negativt. För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller skogsbruksåtgärder ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Observera att dessa hot ej är föreskrifter som t.ex. för naturreservat utan är tänkt att användas som ett verktyg vid tillståndsprövning samt för att påvisa vad som påverkar Natura 2000-området. OBS hoten är oftast reglerade i föreskrifterna för beslutet om naturreservat.

De största hoten för områdets naturtyper och Natura 2000-arter är:

- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. Betesmarkerna får inte sambetas med gödslade marker och tillskottsutfodring av betesdjur får endast ske i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning.
- För svag eller utebliven hävd som leder till att naturtyperna växer igen. Igenväxning påverkar även Natura 2000-arterna smalgrynsnäcka och gulyxne negativt.
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt. Avmaskningsmedel bör inte användas utom när det sker på veterinärens inrådan.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier på de omkringliggande åkrarna.
- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning, planteringar, dikesrensning eller dämningar. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvalitén genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering. Utdikning, dränering och andra ingrepp ändrar de hydrologiska förhållandena och leder till uttorkning av naturtyper. Naturtyperna kan påverkas negativt även av perifera dikningsföretag, ledningsgrävningar och vägdragningar om de leder till sänkt grundvattennivå eller ändrad hydrologi på lokalerna.
- Igenväxning av sly och ett alltför tätt träd- och buskskikt.
- Nedfall av luftföroreningar och luftburet kväve.
- Avverkning av grova träd, senvuxna träd, träd med socklar, hålträd, döda eller döende träd i svämlövskogen. Borttagning och bortforsling av markliggande död ved.

- Eftersom gulyxnen kräver en jämn, kontinuerlig tillgång på vatten är åtgärder som påverkar biotopens hydrologi förödande. Rikkärr och andra typer av myrar har drabbats hårt under de senaste århundradena. Främst har dikningar inom jord- och skogsbruket dränerat och försämrat dessa ekosystem. Idag är dikningar relativt hårt reglerade i lagstiftningen, men olagliga dikningar förekommer tyvärr här och var. Andra hot mot biotopens hydrologi är t ex överdämningar och vägdragningar. Gulyxns krav på rätt vattenkemisk sammansättning gör att den, och flera andra rikkärrarter sannolikt kan slås ut på sikt i de delar av landet som idag drabbas av övergödnings- och försurningseffekter p.g.a nedfall av luftburna föroreningar. Även smalgrynsnäcken är känslig för förändringar i den hydrologiska regimen.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27–29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Vid genomförandet av art- och habitatdirektivet utgår man från att alla verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd. Enligt övergångsbestämmelserna krävs inte ett sådant tillstånd för verksamheter som påbörjats före 1 juli 2001 under förutsättning att de vid denna tidpunkt hade tillstånd enligt 9 eller 11 kap miljöbalken (eller motsvarande äldre bestämmelser). De tillståndsgivna verksamheterna skyddas av rättskraften i tillståndet. Syftet med övergångsbestämmelserna var inte att undanta tillståndskravet för framtida förändringar av befintliga verksamheter utan man ville undvika en obligatorisk omprövning av samtliga verksamheter som bedrevs 1 juli 2001. Vid ändringar av verksamheter och vid nyanläggning aktualiseras dock tillståndsplikten.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken.

Skydd och reglering

Hela Natura 2000-området Stångby mosse ingår i det mer omfattande naturreservatet med samma namn (bildat 1981-03-11). Enligt reservatsföreskrifterna är det bl.a. förbjudet att bedriva täktverksamhet, anlägga nya byggnader, plantera buskar och att omforma träd- eller buskbevuxna marker samt kärr och betesmarker till åker. Vidare är det även förbjudet att använda gödningsmedel i östra delen av Natura 2000-området, kring det större rikkärr. I den västra delen av området, där flera mindre rikkärrspartier finns, föreligger inget förbud mot användning av gödningsmedel. Användning av kemiska bekämpningsmedel samt dränering är tillåtet strax norr om Natura 2000-området. Avvattning och användning av kemiska bekämpningsmedel strax utanför området påverkar troligtvis naturtyperna i Stångby mosse.

Föreskrifterna för naturreservatet Stångby mosse är i behov av revidering. Användning av

gödningsmedel bör förbjudas även i den västra delen av området för att förhindra igenväxning av och kväveåverkan på de återstående rikkärnsytorna. Det saknas även föreskrifter om hur området ska hävdas. Länsstyrelsen anser därmed att de nödvändiga bevarandeåtgärderna inte är reglerade.

Prioriterade bevarandeåtgärder

Stångby mosses högsta naturvärden är främst knutna till rikkärren och den hävdberoende floran. Prioriterade bevarandeåtgärder är därför fortsatt hävd i de områden som redan idag hävdas med bete och/eller slåtter samt röjning och återupptagen hävd på igenvuxna marker. Kontinuerlig röjning av slyuppslag behövs i hela området.

Restaureringsåtgärder

- Återupptaget bete i de västra delarna av området i syfte att bevara de återstående rikkärnspartierna.
- På blöta och vissa fuktiga partier bör bete undvikas för att minska risken för extrem tuvbildning och att marken trampas sönder, alternativt kan ett svagt efterbete få förekomma.
- Gran och främmande trädslag ska avvecklas i området. Avverkning bör ske med stor försiktighet så att marken och hydrologin inte skadas och näringspåverkan genom röjgödsling undviks.
- Åtgärder bör vidtas för att minska avvattningen av Stångby mosse eftersom dränering är det största hotet mot gulyxne. En hydrologisk utredning bör göras för att sedan kunna vidta lämpliga åtgärder. Till exempel skulle en dämning av diken kunna ha en positiv effekt för rikkärren och dess arter. I utredningen bör man dock beakta om det genomgående diket (strax norr om Natura 2000-området) fortsatt bör underhållas då det annars kan påverka rikkärr och kalkfuktängar med näringsrikt vatten. Vidare kan eventuella dämningar i sidodiken behöva vara reglerbara så att inte beteshävden påverkas negativt av att djuren inte kommer ut och vill beta på allt för blöta marker.
- Utredning av vad som orsakat minskningen av honungsblomster på lokalen. Arten har minskat från tusentals individer till några enstaka på cirka 20 år.
- Se skötselplan för fler restaureringsåtgärder.

Löpande skötsel

- Hävd med bete och kompletterande slåtter. Slåtter bör äga rum i augusti-september så att de slåttergynnade växterna hinner producera mogna frön.
- Efterbete på de slagna ytorna ska ske med, om möjligt, nötkreatur. Trycket av betesdjur bör dock regleras så att trampskador undviks.
- Det avslagna höet ska forslas bort från kärret senast 14 dagar efter varje slåtter tillfälle.
- Ohävsvegetationen med framförallt vass ska hållas efter med tidig slåtter (om möjligt) och efterbete. Eftersom betesdjuren inte gärna går ut i de blötaste vassdominerade delarna för att beta är slåtter den bästa skötselmetoden för dessa delar.
- Sambete med olika djurslag är önskvärt.

- De öppna partierna i Stångby mosse ska hållas fria från träd och buskar. Vid behov slyröjning. Observera att videbuskage ska lämnas i måttlig mängd eftersom områdets landmolluskfauna gynnas av förekomst av viden.
- Gödsling och användning av bekämpningsmedel ska inte förekomma.
- Se skötselplan för fler skötselåtgärder.

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Referenser

- ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Artdatabankens Artfaktablad (1992–2001) för de rödlistade arterna inom området.
- Artdatabankens information till Länsstyrelsen i Skåne Län om rödlistade arter, GIS-skikt.
- Länsstyrelsen, Bager. H och Persson A., 2009:41, *Skånes rikkärr*. 2009.
- Löfroth M. (ed.) 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*.
Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets förlag.
- Naturvårdsverket 2006. *Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr*. Naturvårdsverket,
Stockholm.
- Naturvårdsverket 2006. *Åtgärdsprogram för bevarande av stor ögontröst*. Naturvårdsverket,
Stockholm.
- Olsson, K-A. m.fl. (red), 2003. *Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål*. Lund
SGU:s vägledning: <http://www.sgu.se/samhallsplanering/planering-och-markanvandning/grundvatten-i-planeringen/grundvattenberoende-ekosystem/>
- Sveriges geologiska undersökning. 2016. Bilaga. Vägledningsmaterial över vilka Natura 2000-naturtyper som är känsliga för grundvattenpåverkan. SGU.

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Rödlistade och hotade arter

Upprättad av Länsstyrelsen Skåne
Planförfattare: Gabrielle Rosquist
Senast reviderad 2018-10-10 av Alexander Regnér

Natura 2000-området Stångby mosse, SE0430042 med naturtyper.

Förteckning över naturtyper återfinns i bilaga 2

Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan

Natura 2000-naturtyper

- 6270 - Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ
- 6410 - Fuktängar med blååtäl eller starr
- 6411 - Fuktängar med blååtäl eller starr - Kalkfuktäng
- 7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
- 7230 - Rikkärr
- 9750, 91E0 - Alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* eller *Fraxinus excelsior*

Icke-naturtyper

- 909 - Lövsumpskog (lövskog på blöt mark)
- 6911 - Öppen kultiverad betesmark
- 6916 - Buskrik utmark
- 7999 - Våtmark, ickenatura-naturtyp

Bilaga 3, Rödlistade och hotade arter i Natura 2000-naturtyperna

Rödlistade arter enligt artdatabankens rödlista 2015 placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad). Arter som numera är livskraftiga men som tidigare varit hotade placeras i LC. F= fridlyst art, Ågp= art som har eller ska få ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter, B1, B2, B4 & B5 hänvisar till resp. bilaga i art- och habitatdirektivet.

Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori/ Annan fakta
Kärlväxter	Honungsblomster	<i>Herminium monorchis</i>	VU, F
	Plattsäv	<i>Blysmus compressus</i>	NT
	Ängsstarr	<i>Carex hostiana</i>	NT
	Renlost	<i>Bromus arvensis</i>	EN, ÅGP
	Majviva	<i>Primula farinosa</i>	NT
	Stor ögontröst	<i>Euphrasia officinalis subsp. pratensis</i>	EN, ÅGP, F
	Hedblomster	<i>Helichrysum arenarium</i>	VU, F
	Sommarfibbla	<i>Leontodon hispidus</i>	NT
	Gulyxne	<i>Liparis loeselii</i>	NT, B2, ÅGP, F
	Ängsnycklar	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	F
	Kärrknipprot	<i>Epipactis palustris</i>	F
	Tvåblad	<i>Neottia ovata</i>	F
	Skärblad	<i>Falcaria vulgaris</i>	EN
Mossor	Kalkkällmossa	<i>Philonotis calcarea</i>	NT
Snäckor	Smalgrynsnäcka	<i>Vertigo angustior</i>	LC, B2
Fåglar	Vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	NT
	Blå kärrhök	<i>Circus cyaneus</i>	NT
	Duvhök	<i>Accipiter gentilis</i>	NT
	Kornknarr	<i>Crex crex</i>	NT
	Tornseglare	<i>Apus apus</i>	VU
	Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT
	Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	NT
	Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	NT
	Hussvala	<i>Delichon urbicum</i>	VU
	Ängspiplärka	<i>Anthus pratensis</i>	NT
	Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	VU
	Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT
	Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	VU
	Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	VU
	Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	VU
Groddjur	Vanlig padda	<i>Bufo bufo</i>	F

Bevarandeplan för Stångby mosse

Syftet med Natura 2000-området Stångby mosse i Lunds kommun är att bevara ett extremrikkärr med en mycket värdefull flora med bl.a. arter som gulyxne och stor ögontröst. Stångby mosse är även värdefull som undervisnings- och exkursionslokal samt utgör ett estetiskt inslag i landskapsbilden.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda Natura 2000-områden och upprätta bevarandeplaner. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa och att upprätthålla Natura 2000-områdenas naturtyper och arter i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

Bevarandeplanen innehåller bevarandesyftena och bevarandemålen med Natura 2000-området via de fyra kriterierna areal, ekologiska strukturer & funktioner, typiska arter samt Natura 2000-arter (Arter i habitatdirektivets bilaga 2), beskrivning av området samt beskrivning av varje naturtyp och/eller art, förutsättningar för gynnsam bevarandestatus samt vad som kan påverka Natura 2000-området negativt. Den innehåller även information om vilka skötselåtgärder som behövs göras i Natura 2000-området.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane